

Column | Van Gerwen denkt door

Het Nederlands ziet me, ik kan me erin uitdrukken. Wat ik schrijf is daarmee voor later behouden — het stelt me in staat mezelf terug te zien.

Mijn moedertaal ziet me

Ook op andere talen kun je grip krijgen, je leert erin lezen en schrijven — en spreken. En moderne talen begrijp je beter als je er de voorgeschiedenis van kent. Talen beheersen is de regels ervan kunnen uitspellen, de geschiedenis van verbuigingen en woordcombinaties begrijpen.

Maar is dat genoeg? Bij lange na niet.

Nederlandse teksten uit voorbije eeuwen spreken ons bijvoorbeeld niet meer aan omdat taalregels inmiddels naar onze moderne tijd werden omgezet. Ze werden irrelevant door hun nu ouderwetse uiterlijk. Oude inzichten worden onleesbaar, onzichtbaar.

Dat ze destijds bij mijn studie Filosofie verwachtten dat je Engels, Frans en Duits beheerste zodat je teksten in hun originele taal kon lezen, vond ik heerlijk. Maar de studie Filosofie (en niet alleen die) is over de jaren grondig veranderd. Je hoeft alleen nog Engels te kunnen lezen. Wij docenten schrijven vooral Angelsaksische filosofen voor. Duitse en Franse filosofen lezen we in Engelse vertaling.

Steeds meer colleges worden in het Engels gegeven. De didactische waarde van Engelstalig onderwijs — door Nederlandse docenten, aan Nederlandse studenten — is evenwel discutabel. Het getuigt eerst van hoogmoed: wij doen dat wel even, en daarna van gebrek aan aandacht voor het denkproces van onze studenten.

Als wij Engels spreken hebben we een veel kleinere woordenschat dan onze Engelstalige collega's. Die hebben na één zin al door dat ze ons net iets minder serieus hoeven te nemen. Dat bedoelen ze niet persoonlijk, maar zo werkt het. We drukken ons niet scherp genoeg uit. Het Engels ziet ons onvoldoende.

Daarnaast zie ik het Nederlands achteruitgaan. Steeds minder mensen onderhouden onze moedertaal liefdevol. De gekste taalfouten worden gemaakt en Amerikaanse termen worden letterlijk overgenomen: CEO, privacy, fatshaming... We gebruiken steeds meer Engelse woorden alsof

die ons beter weergeven. Beschrijven Engelse woorden de problemen beter? Of doen we dit om indruk te maken?

Wittgenstein begreep dat we de wereld via de taal leren kennen en dat de taal waarin we leven (de moedertaal) niet die van de woordenboeken is. Een tweede taal leren we van woordenlijstjes, een kale taal die ons onvoldoende past.

Aristoteles, Kant, Hume, Dostojevski, Tolstoj, Multatuli, Husserl, Proust, Joyce, Musil, Wittgenstein, Heidegger, Sartre, Grunberg, Habermas, enzovoort, schreven allen in hun moedertaal...

Waarom zou dat zijn?